

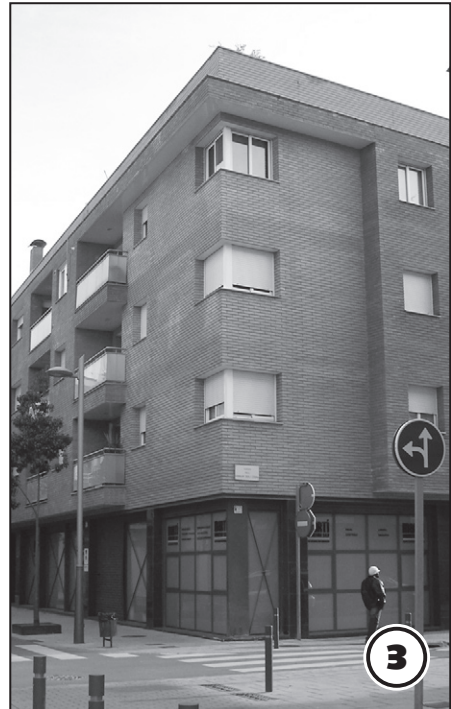

2ª passejada per la

Memòria Històrica Republicana

.....

MATARÓ, DIUMENGE 19 D'ABRIL DE 2009

Enguany celebrem els 70 anys de la fi de l'aventura republicana, una etapa que malgrat el seu brutal final va fer florir les esperances de canvi profund de les estructures antiquades i anquilosades de nostra societat, arribant a entreveure's com una revolució.

L'itinerari que proposem aquest any hi ha moments que es converteixen en virtual donat que parlarem d'edificis que no hi són o que el seu canvi estètic difícilment ens permet imaginar-los originalment.

Comencem per l'edifici conegut pel "**Cafè de Mar**" **-1-**, un dels pocs edificis que es conserva de la gran etapa cooperativista de la nostra ciutat. Fet construir l'any 1925 per la cooperativa de consum "La Marítima Mataronesa" com a local social i d'esbarjo de pescadors i gent del mar, i lloc de venda de la cooperativa. Amb la fusió amb altres cooperatives per crear la Unió de Cooperatives de Mataró (UCM) l'any 1927 el convertí en un dels seus edificis emblemàtics.

Les restes de l'edifici i xemeneia del **vapor Gordils** **-2-**, el primer vapor implantat en una fàbrica tèxtil mataronina, ens parla d'una etapa industrial puixant del nostre tèxtil, la seva relació amb l'etapa republicana rau en el moment que iniciada la guerra civil el decret de col·lectivització va convertir-la en productora de vestimenta pels soldats de l'exèrcit republicà com moltes altres indústries mataronines.

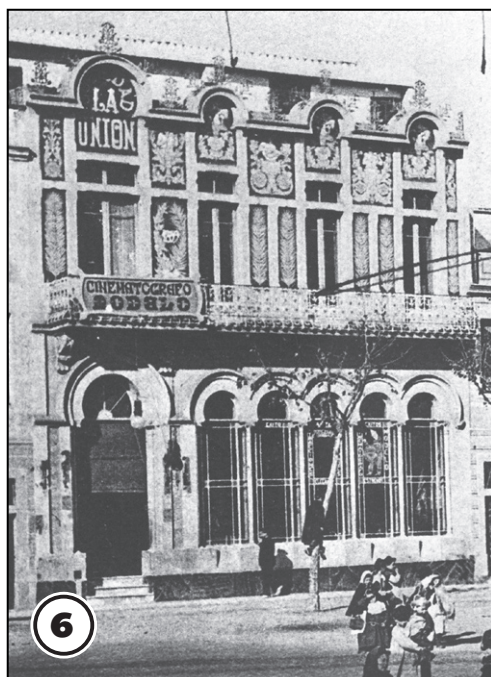
L'avinguda Recoder actual ens parla de l'antiga caserna del Regiment de caçadors de muntanya que com moltes d'altres casernes també es sollevà contra el govern de la República. L'actual espai del Consell Comarcal del Maresme fou en altres temps Residència d'oficials de l'exèrcit franquista.

El carrer Cooperativa mostra clarament els canvis urbanístics moderns, a mig carrer hi havia la **foneria Font** **-3-**, una de les empreses metal·lúrgiques que durant la guerra civil, també col·lectivitzada produí bombes i armes per l'exèrcit republicà.

Al cap de munt del carrer trobem una part del que va ser l'espai de la cooperativa de producció tèxtil **"La Obrera Mataronesa" -4-** (1864-1890), potser una de les més destacades cooperatives de la nostra ciutat de tots els temps, pel seu nombre de socis, la seva trajectòria i per l'obra que encara podem contemplar, les arcades de la sala de blanqueig i l'orinari dissenyats per Antoni Gaudí per a la cooperativa, que els hem de situar en els orígens de l'obra del gran arquitecte.

L'espai de la plaça de Cuba té un gran contingut republicà en conjunt, abans fou plaça de Pi i Margall, cap de govern de la 1ª República (1873-1874) i en una de les seves cases la seu del Partit Republicà. L'actual **edifici del Mercat -5-** fou construït durant la 2ª República, l'**edifici de l'escola "Angeleta Ferrer" -6-** fou inicialment el cafè casino "La Unión" de tradició republicana, dos dels carrers que arriben a ella, 10 de gener i Palmerola, són dades de record republicà contra els carlistes del s. XIX i entre els dos carrers hi ha el **solar del que fou l'Economato del Centro Republicano Federalista Radical -7-**, que serà així mateix una de les quatre cooperatives que iniciaren la UCM.

La plaça de les Tereses lligada malauradament als fets del excessos d'incontrolats en els primers dies de l'aixecament militar, també conserva un espai de record republicà-socialista, l'actual **seu del sindicat UGT -8-**, fou l'espai que ocupava la "Casa del Pueblo" dels socialistes durant la república, transformada en seu de la CNS i recuperada amb la democràcia.

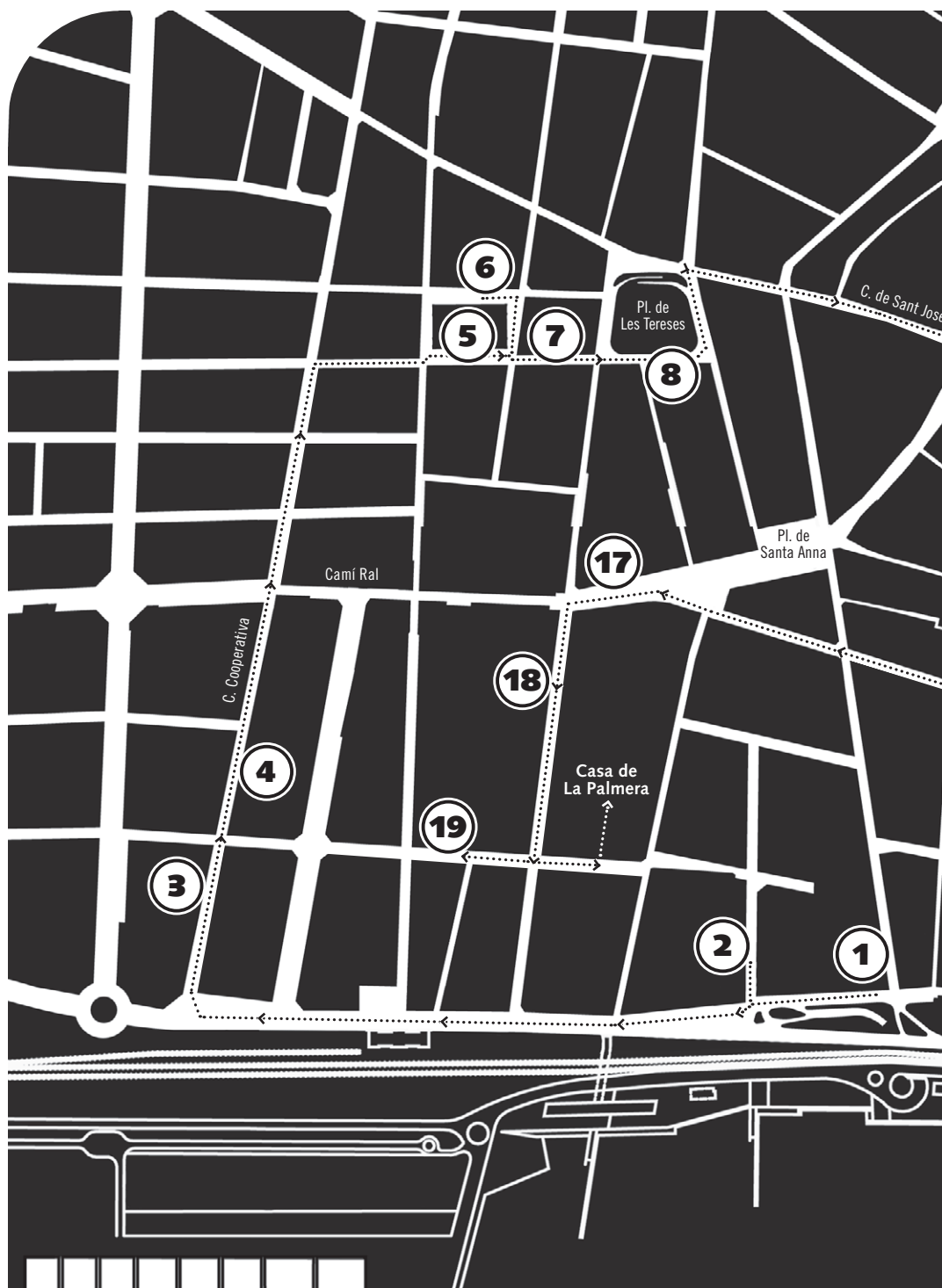
A meitat del Carrer Bonaire encara es conserva **el Casal -9-**, lligat al "Montepio de l'Aliança Mataronense" i seu de l'entitat cultural i de lleure "l'Iris".

En el mateix carrer i fent cantonada a la Riera hi ha l'edifici remodelat del que fou l'Ateneu de la Clase Obrera que contenia espais d'esbarjo, bar-cafeteria, espais d'aules de classe per l'Escola Moderna o Racionalista i teatre propi, que es convertí en el cinema Borràs, abans de la seva transformació actual.

No cal dir que **la presó -10-** està sempre lligada a les diferents etapes polítiques que ha viscut la ciutat, en aquest cas tan l'etapa republicana com la posterior franquista. Com a edifici singular que és, concebuda pel brillant arquitecte Elies Rogent, també hem de remarcar que no ha estat mai espai de llarga permanència dels empresonats, sols de trànsit, generalment cap a la presó "Model" de Barcelona.

L'edifici del **Cafè Nou -11-** que va ser l'edifici emblemàtic de la cooperativa "La Protectora Mataronense", que fou una de les quatre que inicialment crearen la Unió de Cooperatives de Mataró. L'afer d'usurpació del patrimoni de les cooperatives durant l'any 1951, encara no està resolt, queda pendent que el local i pati passi a mans dels seus morals propietaris, l'UCM o per a la ciutat.

Sap greu reconèixer que després de 70 anys, quan tots els locals que pertanyien a organitzacions polítiques, sindicals o cooperatives van ser requisats com a botí de guerra pels franquistes. Alguns foren tornats els anys quaranta als seus legítims propietaris, com foren els locals de les cooperatives, però no així els de les organitzacions polítiques i sindicals. Amb la democràcia els pertanyents a les organitzacions sindicals i polítiques, hereves de les organitzacions existents en iniciar-se la guerra civil, també reberen locals. No fou així amb la CNT, l'organització més potent a Catalunya en esclatar la guerra, a ells sols se'ls han tornat a tota Catalunya un ínfim nombre de locals dels que els pertanyien. **A Mataró sols hi ha aquest -12-** que hagi passat a total propietat de la CNT. Està en vies de reconstrucció.

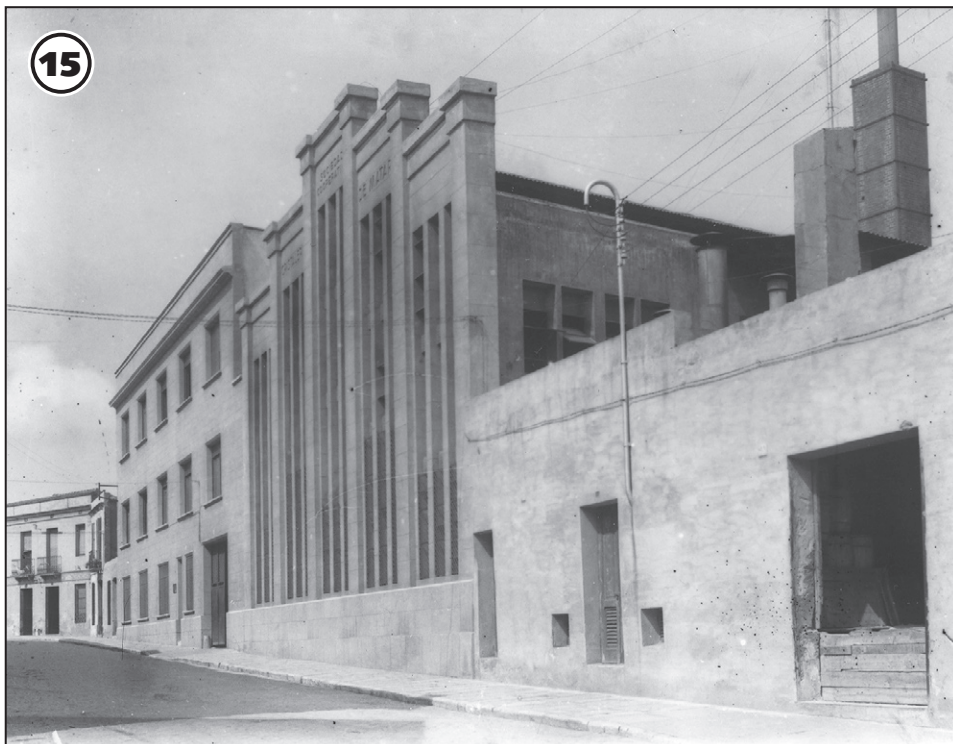
El solar que fa cantonada al carrer Cristina i Rierot no és altre que l'antic local de la **cooperativa de consum "La Portorriqueña" (1890) -13-**, molt activa des dels seus orígens i que fou una de les fundadores de l'UCM.

Si hem de buscar vestigis de l'arrelament de Joan Peiró a Mataró l'hem de cercar curiosament al **Rierot, en el nº 21 -14-** hi havia la seva residència prèvia a l'esclat de la guerra, posteriorment i fins la seva

marxa a l'exili ocupà una casa expropiada al carrer de Sant Josep. L'altre indret que durà per sempre la seva petja seria sens dubte el **Forn de Vidre -15-** on es plasmaren les seves idees cooperativistes i d'organització de la producció.

Qui podria endevinar en aquest petit maremagnum d'obres del Camí Ral un dels locals de "**La Protectora Mataronesa**" -16- ? però hi fou, i va ser el local original d'aquesta potent cooperativa.

L'**antic Teatre Clavé -17-** originàriament cap a 1840 va ser sala de festes i teatre de la societat coral "L'Antiga". El 1879 passà a ser-ne habilitat per activitats recreatives per una altra societat coral integrada per obrers "La Nova Constància" que batejà l'edifici amb el de Círcol Clavé. En els seus locals, cap els anys 20 albergà la seu del Centre Republicano Radical i d'altres associacions polítiques i obreres. Podríem bé haver-lo rebatejat com el Liceu de la classe obrera mataronina.

Ens acostem a la fi del recorregut i ens queden sols dues fàbriques a tenir en compte, la primera la que dedicada a la fabricació de Paper, **Can Fàbregas, -18-** però que no cal confondre amb la que també dedicada al paper, ocupà l'edifici de "La Farinera" que tan rebombori ha generat per aconseguir la seva conservació històrica. Els papers produïts al carrer Lepant cal lligar-los al cartellisme republicà.

La foneria de **Can Roure -19-** com la de Can Font que hem vist a l'inici el recorregut, foren convertides en fàbriques d'armament durant la guerra d'acord a la llei de col·lectivització i reconversió d'indústries útils per l'exèrcit.

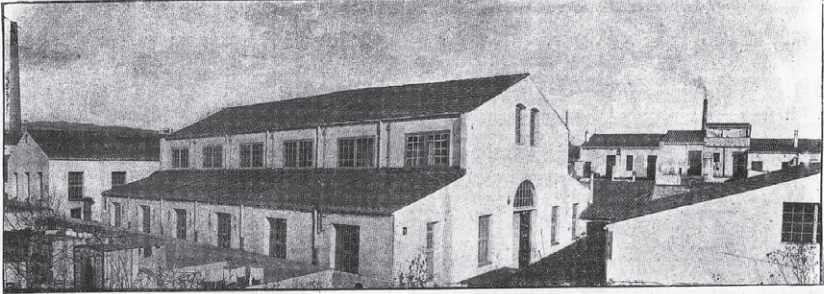

Roure, Bombardó y C.^a

Sociedad en Comandita

FUNDICIÓN ♦ CONSTRUCCIONES ♦ REPARACIONES

Despacho y Talleres: Calle de Gravina — Teléfono núm. 22 — MATARÓ

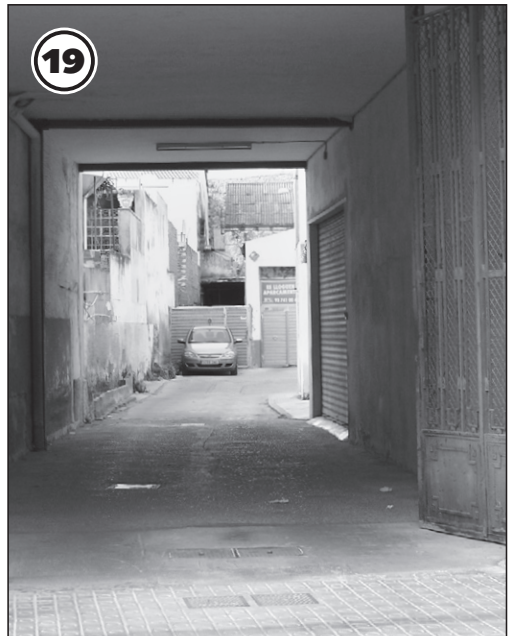

ESPECIALIDADES DE LA CASA:

Baterías para la fabricación de géneros de punto. — Presas hidráulicas y de tornillo, para vino, aceite y otras industrias. Máquinas y calderas a vapor. — Engrasadores mecánicos para los cilindros. — Bombas y Norias para elevación de aguas y riegos. — Ascensores y montacargas mecánicos. — Cortadores y Tijeras. — Máquinas de aserrar y trabajar la madera. — Ouchillos de armadura para cubiertas. — Transmisiones de movimiento, por cables, correas y engranajes. — Series completas de cojinetes de engrase automático. — Existencia de ejes torneados para transmisiones desde 20 á 60 m/m. — Proyectos y Presupuestos.

Com hem pogut comprovar un recorregut virtual sobre la nostra història on 70 anys d'oblits han malmès tota essència republicana i sols la nostra tossudesesa en recordar ens els fa viure amb tota la seva intensitat, mostra de l'esforç de molts que abans que nosaltres van fer per construir una societat de canvis i futur més democràtic.

VÍCTOR LIGOS, historiador

Text: Victor Ligos

Edita: Grup de Recerca de la Memòria Històrica. (Abril de 2009)

Coordinació: Jesus Nieto i Grup de Recerca de la Memòria Històrica

Disseny gràfic: Jordi Gasull

Agraïments: Josep Maria Clariana i Jordi Gasull

AUTORS FOTOGRAFIES

foto 1- TONI CANAL. Arxiu Municipal de Mataró. Fons "Mataróescrit"

foto 2- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 3- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 4- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 5- SANTIAGO CARRERAS I OLIVER. Arxiu Municipal de Mataró. Fons Carreras

foto 6- Autor desconegut. Arxiu Municipal de Mataró. Fons d'imatges

foto 7- ENRIC QUINTANA. Arxiu Municipal de Mataró. Fons "El Maresme"

foto 8- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 9- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 10- SANTI CARRERAS SAJALOLI. Arxiu Municipal de Mataró. Fons Carreras

foto 11- TONI CANAL. Arxiu Municipal de Mataró. Fons "Mataróescrit"

foto 12- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 13- TONI CANAL. Arxiu Municipal de Mataró. Fons "Mataróescrit"

foto 14- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 15- SANTIAGO CARRERAS I OLIVER. Arxiu Municipal de Mataró. Fons Carreras

foto 16- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 17- Autor desconegut. Arxiu Municipal de Mataró. Fons d'imatges

foto 18- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre

foto 19- JESÚS NIETO. AA VV Mataró Centre
